

Pedagogische begeleidingsdienst

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

LEERPLAN TWEEDE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS

ARBEIDSMARKTGERICHTE FINALITEIT

BASISVORMING

EERSTE EN TWEEDE LEERJAAR
(3de en 4de jaar)

LEERPLANNUMMER
2024/2A/BAS

INSPECTIENUMMER
GSO-2024-1173-Gemeenschapsonderwijs-adv-V25

Versiedatum
24/05/2024

ALLE
STUDIERICHTINGEN
TWEDE GRAAD
ARBEIDSMARKTGERICHTE
FINALITEIT

Inhoudstafel

Inleiding	3
Samenhang	3
Doelgroep	3
Uitgangspunten	3
Eigenheid van de studierichting	4
Gepersonaliseerd Samen Leren	4
Ruimte voor het eigen pedagogisch project	5
Opbouw van de leerplandoelen	6
Herkomst van de doelen	6
De leerplandoelen	6
Subdoelen	7
Minimale inhoudelijke afbakening	7
Nummering van de leerplandoelen	7
Leerplandoelen	8
Sleutelcompetentie 1: Competenties op vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid	8
Sleutelcompetentie 2: Competenties in het Nederlands	12
Sleutelcompetentie 3: Competenties in andere talen	19
Sleutelcompetentie 4: Digitale competenties en mediawijsheid	25
Sleutelcompetentie 5: Sociaal-relatieve competenties	26
Sleutelcompetentie 6: Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie	27
Sleutelcompetentie 7: Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven	32
Sleutelcompetentie 8: Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn	34
Sleutelcompetentie 9: Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn	37
Sleutelcompetentie 13: Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatief denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken	39
Sleutelcompetentie 15: Ontwikkeling van initiatief, ambitie en ondernemingszin en loopbaancompetenties	41
Sleutelcompetentie 16: Cultureel bewustzijn en culturele expressie	42
Minimale materiële vereisten	44
Vakkenkoppeling	45
Pedagogisch – didactische ondersteuning	46

Inleiding

Samenhang

Dit is een leerplan voor de basisvorming arbeidsmarktgerichte finaliteit, tweede graad. Dit leerplan moet in samenhang gelezen worden met het leerplan 'Specifiek gedeelte arbeidsmarktgerichte finaliteit, tweede graad' / 'Specifiek gedeelte arbeidsmarktgerichte finaliteit, tweede graad duaal (OK2)' van de betrokken studierichting.

Tussen het leerplan van het specifiek gedeelte en het leerplan van de basisvorming is een overlap of samenhang tussen leerplandoelen mogelijk. Indien dit het geval is, wordt dit in de GO! Navigator aangeduid, aangevuld met concrete handvaten om deze doelen op een functionele manier te integreren.

Doelgroep

Leerlingen die het eerste leerjaar van de tweede graad aanvangen in de arbeidsmarktgerichte finaliteit hebben door het behalen van de minimumdoelen van de eerste graad de nodige basiscompetenties verworven om de overstap naar de tweede graad succesvol te kunnen maken. Hoewel deze leerlingen in voldoende mate de minimumdoelen basisvorming bereikt hebben, zal er in de praktijk veel verschil zijn, mede door een heterogene instroom uit zowel de A-stroom als de B-stroom.

In een aantal gevallen stromen leerlingen op basis van leeftijd in een studierichting in de tweede graad in, op voorwaarde van een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Vanuit de bovenstaande vaststelling gecombineerd met verschillen qua belangstelling en aanleg op cognitief, psychomotorisch en sociaal-affectief vlak kunnen de leerlingen voor de basisvorming beschouwd worden als een zeer heterogene groep. Daarom is het belangrijk om, bij het begin van de graad, de beginsituatie van elke leerling goed in kaart te brengen om zo als lerarenteam zicht te krijgen op de kenmerken van de leerlingengroep en een leerlijn uit te werken die nauw aansluit bij de beginsituatie en de mogelijkheden van de leerlingen. Hierbij heeft het lerarenteam de vrijheid en verantwoordelijkheid om leerplandoelen in te plannen in zowel het eerste als tweede jaar van de tweede graad volgens de noden, behoeften en mogelijkheden van hun leerlingengroep. Daarnaast heeft het lerarenteam de vrijheid om te bepalen op welke manier de doelen functioneel geclusterd en aangeboden kunnen worden binnen de tweede graad.

Uitgangspunten

Bij het formuleren van de minimumdoelen voor de basisvorming is er over gewaakt dat het ambitieniveau hoog ligt voor alle leerlingen. Bovenop de minimumdoelen heeft het GO!, vanuit haar ambitie om kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden aan alle leerlingen, GO!-doelen toegevoegd. Het geheel van de leerplandoelen basisvorming is evenwichtig opgesteld met oog voor de haalbaarheid voor alle leerlingenprofielen binnen de arbeidsmarktgerichte finaliteit en met bijzondere aandacht voor het evenwicht tussen de basisvorming en het specifieke deel.

Het GO! heeft ervoor gekozen om het leerplan basisvorming te ordenen volgens de sleutelcompetenties en niet volgens vakken om op die manier een flexibele schoolorganisatie te faciliteren. Het is immers aan de school om leerplandoelen te koppelen aan leraren/vakken/vakkenclusters/projecten. Bij deze koppeling dient de school er rekening mee te houden dat de gekoppelde leraar het vereist/voldoende geacht bekwaamheidsbewijs heeft volgens de vakkenkoppeling die in dit leerplan is opgenomen.

Eigenheid van de studierichting

Onderwijs bereidt de leerlingen voor op volwaardige participatie aan het maatschappelijk leven. Naast een maatschappelijke deelname bereiden studierichtingen uit deze finaliteit de leerlingen voor op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt.

Om beide doelen te bereiken, bestaat een studierichting uit algemene vorming beschreven in dit leerplan én een specifieke vorming gericht op het realiseren van 1 of meerdere beroepskwalificaties, terug te vinden in een apart leerplan.

De algemene vorming is voor alle studierichtingen uit deze finaliteit identiek, de specifieke vorming uniek.

Het curriculum voor de basisvorming vertrekt van de volgende sleutelcompetenties:

- Competenties op vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid
- Competenties in het Nederlands
- Competenties in andere talen
- Digitale competenties en mediawijsheid
- Sociaal-relatieve competenties
- Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie
- Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven
- Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn
- Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn
- Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatief denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken
- Ontwikkeling van initiatief, ambitie en ondernemingszin en loopbaancompetenties
- Cultureel bewustzijn en culturele expressie

Binnen een sleutelcompetentie en over de sleutelcompetenties heen dienen de leerplandoelen in samenhang te worden gelezen.

Gepersonaliseerd Samen Leren

De ambitie van het GO! is duidelijk. Gepersonaliseerd samen leren betekent dat we met elke lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie. Vanuit een sterke basis- en vakdidactiek zetten we extra in op 'differentiatie', het verhogen van autonomie via het aanleren van zelfregulerende vaardigheden en 'samen leren'. We maken daarvoor gebruik van evidence-informed praktijken en een onderzoekende aanpak op school. Gepersonaliseerd samen leren in het GO! vindt geïntegreerd plaats binnen de realisatie van het totale curriculum en kan alleen gerealiseerd worden met de actieve betrokkenheid van zowel de lerende, de leraar als het (school)beleid.

Vanuit deze visie willen we samen met alle onderwijsprofessionals ons DNA 'samen leren samenleven' en ons pedagogisch project waarmaken. Het is ons positief antwoord op de diversiteit die we in onze klassen zien, de nood aan een groeipad naar autonomie en de nood om een samenverhaal te maken.

Ruimte voor het eigen pedagogisch project

Cruciaal in elke studierichting staat de realisatie van de leerplandoelen. De leerplannen en de lessentabellen van het GO! zijn echter zodanig opgesteld dat het lerarenteam beschikbare ruimte heeft om een schooleigen pedagogisch project te realiseren:

- Enerzijds bieden de leerplannen ruimte om binnen de voorziene tijd zoals aangegeven in de lessentabel, de leerplandoelen verder uit te diepen of te verbreden;
- Anderzijds is er binnen de lessentabel vrije ruimte voorzien waarbij de school eigen accenten kan leggen.

Opbouw van de leerplandoelen

Herkomst van de doelen

De leerplandoelen van het GO! in de tweede en derde graad zijn afkomstig van verschillende bronnen:

De doelen van dit leerplan zijn afkomstig van:

- minimumdoelen
- GO!-doelen

De leerplandoelen

Elk leerplandoel heeft minimum 1 handelingswerkwoord. Een overzicht van de handelingswerkwoorden met, indien nodig, een verklaring is terug te vinden op de GO! Navigator.

Aan elk leerplandoel wordt een beheersingsniveau toegevoegd. Voor de leerplannen van het GO! maken we gebruik van een eigen GO!-taxonomie, geïnspireerd op de Taxonomie van Bloom:

- Memoriseren: Gegevens zoals begrippen, formules... kunnen ophalen zonder gebruik te maken van hulpmiddelen.
Geen enkel leerplandoel heeft 'memoriseren' als beheersingsniveau. Memoriseren zonder context kan immers nooit het einddoel zijn. Memoriseren kan wel een belangrijk element zijn om een leerplandoel te realiseren.
- Begrijpen: Inzicht verwerven en dit inzicht helder kunnen weergeven, al dan niet aan de hand van voorbeelden.
- Toepassen: Formules, technieken, regels... kunnen toepassen.
- Analyseren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... tot een besluit komen
- Evalueren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... en aan de hand van criteria, argumenten... een oordeel onderbouwen.
- Creëren: In het kader van een probleemstelling, onderzoek, opdracht... een product ontwikkelen zoals een oplossing, een realisatie, een presentatie...

Er is geen hiërarchie tussen de verschillende beheersingsniveaus. Wel zal je om een 'hogere' beheersingsniveau te bereiken meestal ook gebruik maken van onderliggende beheersingsniveaus, bijvoorbeeld memoriseren om te analyseren.

In de GO! Navigator worden de beheersingsniveaus aan de hand van een filmpje uitgelegd.

Subdoelen

De subdoelen zijn niet vrijblijvend geformuleerd maar maken integraal deel uit van het leerplandoel. Elk subdoel moet bijgevolg aangeboden worden. Alle subdoelen samen dekken het leerplandoel.

Minimale inhoudelijke afbakening

Het concept van de minimumdoelen wordt doorgetrokken naar de leerplandoelen van het GO!. Dit concept houdt in dat de kennis die noodzakelijk is om het leerplandoel te realiseren niet expliciet wordt opgesomd. Indien er twijfel kan ontstaan of een bepaald kenniselement al dan niet tot het leerplandoel behoort, wordt het uitdrukkelijk vermeld via onderliggende bullets. Concreet betekent dit dat de onderliggende bullets deel uitmaken van het leerplandoel en als dusdanig ook aan bod moeten komen.

Om leerplandoelen te realiseren, is er vaktaal nodig. Hoewel vaktaal niet expliciet in de leerplandoelen wordt opgenomen, maakt vaktaal wel deel uit van het leerplandoel. Net zoals dit het geval is bij andere kenniselementen is het aan de leraar om te bepalen welke vaktaal er nodig is om het leerplandoel te realiseren.

Het gehanteerde concept vertrekt van een groot vertrouwen in de professionaliteit van de leraar. Vanuit een professionele deskundigheid zal de leraar bepalen welke kennis er nodig is om het doel te realiseren waarbij de kenniselementen die in de bullets zijn aangegeven of expliciet vermeld in het leerplandoel minimaal worden meegenomen.

Nummering van de leerplandoelen

Boven elk leerplandoel staat er een nummering. De betekenis is de volgende:

BV2_01.02

01.02

- Links in de eerste rij van elk leerplandoel staat het GO!-volgnummer (bijvoorbeeld BV2_01.02):
  - BV2: Het gaat hier over een doel basisvorming uit de tweede graad
  - 01.02: Dit is het volgnummer van het leerplandoel.
    - Doelen van de vorm 01.xx hebben betrekking op sleutelcompetentie 01.
    - Het cijfer xx.02 verwijst naar het volgnummer binnen de sleutelcompetentie.
- Rechts in de eerste rij van elk leerplandoel staat de herkomst van het leerplandoel (bijvoorbeeld 01.02 of geen nummer):
  - Het nummer verwijst naar het corresponderend minimumdoel.
Een overzicht van de minimumdoelen is terug te vinden op de website van AHOVOKS.
  - Indien er geen nummer staat, gaat het over een GO!-doel.

BV2_01.02.01

Subdoel 1

- Ook de subdoelen krijgen een nummering (bijvoorbeeld BV2_01.02.01):
  - Dit is het eerste subdoel van het leerplandoel BV2_01.02.
- Indien een subdoel overeenkomt met een minimumdoel wordt de verwijzing naar het minimumdoel rechts in de tabel opgenomen.
- Niet elk leerplandoel heeft subdoelen.

Leerplandoelen

Sleutelcompetentie 1: Competenties op vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid

BV2_01.01

01.01

De leerlingen passen technieken voor levensreddend handelen toe in een gesimuleerde leeromgeving.

- technieken en hulpmiddelen bij ongevallen: verstuijing, bloedneus, wond, brandwonde
- technieken en hulpmiddelen bij noodsituaties: verdrinking, verstikking, hart- en ademhalingsstilstand

toepassen

BV2_01.02

01.02

De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van hun fysiek en mentaal welzijn binnen verschillende thema's.¹

analyseren

BV2_01.02.01

Subdoel 1

De leerlingen vergelijken vanuit verschillende thema's hun eigen fysiek gezondheidsgedrag met gezondheidsrichtlijnen.

- gezondheidsrichtlijnen: ergonomie, fysieke actieve levensstijl en sedentair gedrag, verslavende middelen en handelingen, voeding, seksuele en relationele integriteit
- basisregels voor hygiëne

BV2_01.02.02

Subdoel 2

De leerlingen beschrijven aan de hand van aangereikte feedbacktechnieken hoe hun eigen gedrag via gebeurtenissen tot stand komt.

- samenhang tussen gebeurtenis, gedachten, gevoelens, gedrag en gevolgen
- verbaal en non-verbaal gedrag

BV2_01.02.03

Subdoel 3

De leerlingen lichten toe waar ze hulp vinden in het geval van intra- en interpersoonlijke problemen.

- hulpverleners en hulporganisaties

¹ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_01.03

01.03

De leerlingen voeren conform de beweegrichtlijnen in verschillende bewegingsomgevingen activiteiten uit in verschillende individuele, interactieve en ritmisch-expressieve bewegingsdomeinen.²

- sportprofielen

toepassen

BV2_01.04

De leerlingen hanteren de beweegrichtlijnen, toegepast op de eigen leeftijd, bij het uitvoeren van fysieke activiteiten.

analyseren

BV2_01.04.01

Subdoel 1

De leerlingen passen verschillende meetmethoden toe om de hartfrequentie te registreren.

- soorten activiteit in relatie tot de hartslag en de spieractiviteit

BV2_01.04.02

Subdoel 2

De leerlingen hanteren de beweegrichtlijnen toegepast op de eigen leeftijd bij het uitvoeren van fysieke activiteiten.

- hartfrequentie
- RPE (= rate of perceived exertion)
- intensiteit

BV2_01.05

01.04

De leerlingen ontwikkelen kracht, lenigheid, uithouding, snelheid, coördinatie en evenwicht, rekening houdend met de evolutie van hun fysieke capaciteiten.

- lichaamskenmerk-specifieke activiteiten

toepassen

² Rekening houdend met de context (zoals bewegingsomgevingen en bewegingsdomeinen) waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_01.06

De leerlingen verklaren aan de hand van persoonlijke KLUSCE-beweegprofielen hun eigen fysieke capaciteiten en mogelijke evoluties ervan.

- kenmerken van het eigen kunnen op vlak van beweging: kracht, lenigheid, uithouding, snelheid, coördinatie en evenwicht (KLUSCE)

analyseren

BV2_01.07

01.05

De leerlingen voeren motorische basisvaardigheden uit, rekening houdend met ergonomische principes en de evolutie van hun fysieke capaciteiten.

- technieken van bewegingsleer

toepassen

BV2_01.08

01.06

De leerlingen passen tactieken en principes toe met respect voor de afgesproken regels en rollen in sport en spel.³

toepassen

BV2_01.08.01

Subdoel 1

De leerlingen hanteren regels van verschillende spelvormen, individuele sporten, interactieve sporten en ritmisch-expressieve sporten.

BV2_01.08.02

Subdoel 2

De leerlingen hanteren spel- en sporttactieken, strategieën en principes binnen verschillende spelvormen, individuele sporten en interactieve sporten.

BV2_01.08.03

Subdoel 3

De leerlingen hanteren principes van ritmiek binnen ritmisch-expressieve bewegingsactiviteiten.

³ Rekening houdend met de context (zoals de bewegingsdomeinen) waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_01.09

01.07

De leerlingen hanteren in verschillende rollen in sport en spel principes van verantwoord en veilig gedrag.⁴

-(Dit doel wordt door de leerlingen uitgevoerd onder begeleiding.)

- principes van preventie: core-stability, aangepaste kledij en schoenen
- risico's van beweging
- fair-play, teamspirit, plezierbeleving, ...
- coach/scheidsrechter, observator, feedbackgever, aanvaller, verdediger, helper, ...
- rol specifieke sociale vaardigheden

toepassen

⁴ Rekening houdend met de context (zoals de bewegingsdomeinen) waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 2: Competenties in het Nederlands

BV2_02.01

02.08

De leerlingen zetten doelgericht strategieën in ter ondersteuning van informatieverwerking en communicatieve handelingen.⁵

toepassen

BV2_02.02

02.09

De leerlingen zetten eerder en nieuwverworven woordenschat in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

toepassen

⁵ Dit minimumdoel wordt doelgericht ingezet in functie van alle andere minimumdoelen binnen sleutelcompetentie 2.
Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_02.03

02.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- tekstkenmerken voor receptie

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • variatie aan tekstsoorten
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • herkenbare structuur • heldere samenhang • duidelijke verbanden
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete inhoud • lage tot gemiddelde informatiedichtheid
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands, soms andere taalvariëteiten • voornamelijk frequente woorden • eenvoudig figuurlijk taalgebruik • normaal spreektempo (bijkomend voor mondelinge receptie)

analyseren

BV2_02.03.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten.

BV2_02.03.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten.

BV2_02.04

02.02

De leerlingen beoordelen doelgericht informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid bij het lezen en luisteren.

- criteria om nepnieuws te herkennen
- computationele taal

evalueren

BV2_02.04.01

Subdoel 1

De leerlingen beoordelen doelgericht informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid bij het luisteren.

BV2_02.04.02

Subdoel 2

De leerlingen beoordelen doelgericht informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid bij het lezen.

BV2_02.05

02.03

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

BV2_02.05.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het beluisteren van teksten.

BV2_02.05.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen van teksten.

BV2_02.06

02.04

De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten.

- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten van de geproduceerde tekst
  - inhoud en vorm afgestemd op het doel en op de doelgroep
- notities voor onmiddellijk gebruik

creëren

BV2_02.06.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen notities bij het beluisteren van teksten.

BV2_02.06.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen notities bij het lezen van teksten.

BV2_02.07

02.06

De leerlingen drukken zich creatief uit met taal.⁶

creëren

⁶ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_02.08

02.05

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.

- minimumvereisten voor productie

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • variatie aan tekstsoorten				
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige tekstopbouw • eenvoudige tekststructuur • redelijk herkenbare samenhang • gepaste lay-out (bijkomend voor schriftelijke productie)				
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete inhoud • lage tot gemiddelde informatiedichtheid				
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • frequente woorden • eenvoudige, vooral enkelvoudige zinnen • gepast register • woordkeuze • zinsbouw • helderheid • correctheid • adequaatheid				
	<table><tr><th>Bijkomend voor mondelinge productie</th><th>Bijkomend voor schriftelijke productie</th></tr><tr><td>algemeen verstaanbaar taalgebruik met aandacht voor:<ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • uitspraak • gepaste lichaamstaal</td><td>taalgebruik met aandacht voor:<ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • spelling • interpunctie</td></tr></table>	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie	algemeen verstaanbaar taalgebruik met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • uitspraak • gepaste lichaamstaal	taalgebruik met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • spelling • interpunctie
	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie			
algemeen verstaanbaar taalgebruik met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • uitspraak • gepaste lichaamstaal	taalgebruik met aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Standaardnederlands • spelling • interpunctie				
Ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • met behulp van ondersteunende middelen				

creëren

BV2_02.08.01

Subdoel 1

De leerlingen spreken doelgericht.

BV2_02.08.02

Subdoel 2

De leerlingen schrijven doelgericht.

BV2_02.09

02.07

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

BV2_02.09.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

BV2_02.09.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie.

BV2_02.10

De leerlingen debatteren over maatschappelijke, sociale of etnische stellingen.

- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

BV2_02.10.01

Subdoel 1

De leerlingen verdedigen hun positie over een debatstelling.

BV2_02.10.02

Subdoel 2

De leerlingen bouwen hun mening om tot argumenten.

BV2_02.11

02.10

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- vormen van humor: ironie
- spelling van frequente woorden met vast en veranderlijk woordbeeld, homofoon
- interpunctietekens: komma, dubbele punt, spatie

toepassen

BV2_02.12

02.11

De leerlingen passen inzicht in taalgebruik toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- tekstopbouwende elementen: tussentitel, alinea, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen
- tekststructu~~ur~~ur~~en~~: inleiding, midden, slot
- talige elementen om tekstverbanden uit te drukken
- verbale en non-verbale communicatie
- van formele tot informele registers
- beleefdheidsconventies
- elementen van argumentatie: feit en mening, standpunt

toepassen

BV2_02.13

02.12

De leerlingen geven overeenkomsten en verschillen aan in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.

begrijpen

BV2_02.14

02.13

De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.⁷

creëren

⁷ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 3: Competenties in andere talen

RICHTSNOER ERK A1

BV2_03.01

03.01

De leerlingen bepalen het onderwerp en de hoofdgedachte bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels of in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • variatie aan tekstsoorten
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • beperkte lengte
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • zeer eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven tekststructuur • grote samenhang <div>Bijkomend voor schriftelijke receptie</div> <ul style="list-style-type: none"> • duidelijke lay-out
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete, herkenbare inhoud • zeer lage informatiedichtheid
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • hoofdzakelijk transparante woorden, de meest frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een zeer beperkte waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke, educatieve en professionele domein • zeer eenvoudige zinsbouw <div>Bijkomend voor mondelinge receptie</div> <ul style="list-style-type: none"> • geen achtergrondruis • normaal spreektempo met frequente pauzes • ondersteunende maar natuurlijk intonatie • heldere uitspraak, duidelijke articulatie • met visuele ondersteuning • <u>met</u> ondersteuning van non-verbaal gedrag

analyseren

BV2_03.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp en de hoofdgedachte bij het doelgericht lezen van teksten.

BV2_03.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp en de hoofdgedachte bij het doelgericht beluisteren van teksten.

BV2_03.02

03.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels of in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

BV2_03.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten.

BV2_03.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten.

BV2_03.03

03.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht met behulp van aangereikte zinnen, sleutelwoorden of een voorbeeld.

- in het Engels of in het Frans
- minimumvereisten voor productie

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • variatie aan tekstsoorten 	
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • zeer beperkte lengte 	
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • hoogfrequente signaalwoorden: chronologisch verloop, opsomming • redelijk herkenbare samenhang 	
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete inhoud 	
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • beheersing van hoofdzakelijk geïsoleerde woorden, de meest frequente woorden, transparante woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om te voldoen aan de meest elementaire communicatiebehoeften binnen een zeer beperkte waaier aan relevante thema's uit het persoonlijke, publieke, educatieve en professionele domein • beperkte beheersing van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen uit een aangeleerd repertoire • gepast register 	
	<p>Bijkomend voor mondelinge productie</p> <ul style="list-style-type: none"> • gepaste lichaamstaal • uitspraak van een zeer beperkt repertoire van aangeleerde woorden en frasen -is met enige inspanning verstaanbaar • met talrijke onderbrekingen om naar uitdrukkingen te zoeken, minder vertrouwde woorden uit te spreken en om de communicatie te herstellen 	<p>Bijkomend voor schriftelijke productie</p> <ul style="list-style-type: none"> • korte woorden en frasen uit het aangeleerde lexicale repertoire zijn correct overgeschreven
Ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • <u>met behulp van ondersteunende middelen</u> 	

creëren

BV2_03.03.01

Subdoel 1

De leerlingen spreken doelgericht met behulp van aangereikte zinnen, sleutelwoorden of een voorbeeld.

BV2_03.03.02

Subdoel 2

De leerlingen schrijven doelgericht met behulp van aangereikte zinnen, sleutelwoorden of een voorbeeld.

BV2_03.04

03.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

- in het Engels of in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

Taal

Bijkomend voor mondelinge productie

- gepaste beleefdheidsconventies bij de meest elementaire alledaagse taalhandelingen
- de communicatie is volledig afhankelijk van herhaling, herformulering en herstel
- mMet ondersteuning om het gesprek gaande te houden
- ~~met behulp van ondersteunende middelen~~

creëren

BV2_03.05

03.05

De leerlingen zetten doelgericht strategieën in ter ondersteuning van informatieverwerking en communicatieve handelingen.⁸

- In het Engels of in het Frans

toepassen

BV2_03.06

03.06

De leerlingen zetten eerder en nieuwverworven woordenschat in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- in het Engels of in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

toepassen

⁸ Dit minimumdoel wordt doelgericht ingezet in functie van alle andere minimumdoelen binnen sleutelcompetentie 3.
Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_03.07

03.07

De leerlingen zetten aspecten van het taalsysteem in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.⁹

- relatie klank- en schriftbeeld
- uitspraak van klanken en klankencombinaties, woordklemtoon, articulatie en intonatie
- zelfstandige naamwoorden: getal, genus [F]
- congruentie: onderwerp-persoonsvorm, bijvoeglijk naamwoord- zelfstandig naamwoord [F]
- lidwoorden: bepaald, onbepaald
- voornaamwoorden: persoonlijk als onderwerp; bijvoeglijk gebruikte aanwijzende, bezittelijke en vragende
- frequente hoofdtelwoorden
- bijvoeglijke naamwoorden: meervoud [F], vrouwelijk [F]
- hoogfrequente werkwoorden ~~om verleden, heden en toekomst uit te drukken~~
- meest courante tijden om verleden, heden en toekomst uit te drukken
- frequente voorzetsels
- bouw van enkelvoudige zinnen
- ontkennende, bevestigende, mededelende, vragende zinnen

toepassen

BV2_03.08

03.08

De leerlingen identificeren bij het lezen en beluisteren van teksten kenmerkende aspecten van maatschappijen en culturen waarin de doeltaal wordt gesproken.

- teksten in het Engels of in het Frans

begrijpen

BV2_03.09

03.09

De leerlingen drukken de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten uit.¹⁰

- teksten in het Engels of in het Frans

creëren

⁹ Onderstaande kenniselementen gelden voor het Frans of het Engels, afhankelijk van de keuze van het schoolbestuur of de scholengroep om Frans of Engels aan te bieden. Waar gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans gelden, door de aanduiding [F], zijn ze enkel van toepassing indien het schoolbestuur of de scholengroep voor het Frans kiest.

¹⁰ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 4: Digitale competenties en mediawijsheid

BV2_04.01

04.01

De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitaal te communiceren.

toepassen

BV2_04.02

04.02

De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren.¹¹

toepassen

BV2_04.03

04.03

De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te beheren.

toepassen

BV2_04.04

04.04

De leerlingen respecteren ethische, sociale en legale regels bij het gebruiken van digitale technologie.¹²

toepassen

BV2_04.05

04.05

De leerlingen analyseren de impact van digitale systemen op de maatschappij vanuit principes van computationeel denken.

analyseren

¹¹ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

¹² Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 5: Sociaal-relatieve competenties

BV2_05.01

05.01

De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie rekening houdend met elkaars grenzen.¹³

creëren

BV2_05.01.01

Subdoel 1

De leerlingen dragen in groepsactiviteiten actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.

- groepsprocessen: organisatie, fasen, criteria, opportuniteiten en valkuilen
- rollen en gedrag van personen in groepsactiviteiten

BV2_05.01.02

Subdoel 2

De leerlingen houden in interacties rekening met de fysieke en mentale grenzen van zichzelf en anderen.

- zelfzorg
- respect: fysieke en mentale grenzen
- pest- en uitsluitingsgedrag

¹³ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 6: Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie

WISKUNDE

BV2_06.01

06.01

De leerlingen voeren met functioneel gebruik van ICT eenvoudige berekeningen uit met gehele getallen, decimale getallen, breuken, procenten en verhoudingen in betekenisvolle contexten.¹⁴

toepassen

BV2_06.02

06.02

De leerlingen ronden zinnig af en schatten resultaten van bewerkingen in betekenisvolle contexten.¹⁵

toepassen

BV2_06.03

06.03

De leerlingen leggen het verband tussen een 3D-situatie en 2D-voorstellingen ervan in betekenisvolle contexten.¹⁶

analyseren

BV2_06.04

06.04

De leerlingen interpreteren grafieken, tabellen, diagrammen en (woord)formules in betekenisvolle contexten.

- samenhang tussen voorstellingswijzen
- relatieve en absolute frequenties
- misleidingen

analyseren

¹⁴ Rekening houdend met betekenisvolle contexten van de tweede graad.

¹⁵ Rekening houdend met bewerkingen en betekenisvolle contexten van de tweede graad.

¹⁶ Rekening houdend met betekenisvolle contexten van de tweede graad.

BV2_06.05

06.05

De leerlingen interpreteren mediaan en rekenkundig gemiddelde van numerieke gegevens in betekenisvolle contexten.

analyseren

BV2_06.06

06.06

De leerlingen lossen vanuit betekenisvolle contexten problemen op door wiskundige concepten en vaardigheden in te zetten.¹⁷

creëren

¹⁷ Rekening houdend met wiskundige concepten en vaardigheden en met betekenisvolle contexten van de tweede graad.

WETENSCHAPPEN

BV2_06.07

06.07

De leerlingen leggen de positieve en negatieve rol uit van virussen, bacteriën en schimmels in de natuur en in toepassingen voor de mens.

- microbioom

begrijpen

BV2_06.08

06.08

De leerlingen leggen het verloop van de menstruatiecyclus uit.

- hormoon
- eisprong, rijpe eikel, baarmoederslijmvlies, menstruatie

begrijpen

BV2_06.09

06.09

De leerlingen brengen informatie uit product- of materiaallabels in verband met bewust gebruik op vlak van gezondheid en leefmilieu.

- herkomst en duurzaamheid van stoffen
- voedingsbestanddelen
- dosis en concentratie van stoffen in relatie tot gebruik

begrijpen

BV2_06.10

06.10

De leerlingen werken op een veilige en duurzame manier met chemische stoffen.

- eigenschappen van ~~de gebruikte~~ chemische stoffen
- veiligheidsaspecten
- scheiden van afvalfracties scheidingstechniek
- chemische formule

toepassen

BV2_06.11

06.12

De leerlingen verklaren fenomenen of toepassingen uit het dagelijkse leven aan de hand van snelheid, kracht, hefboom, druk, zichtbaar licht, straling of elektriciteit.¹⁸

begrijpen

BV2_06.12

06.13

De leerlingen lichten fenomenen of toepassingen uit het dagelijkse leven toe met betrekking tot geluid met inbegrip van veiligheidsaspecten en de decibelschaal.

begrijpen

BV2_06.13

06.11

De leerlingen gebruiken de concepten rendement, vermogen en warmte om energieomzettingen in systemen te beschrijven.

toepassen

BV2_06.13.01

Subdoel 1

De leerlingen maken een visuele voorstelling van de energiebalans bij gegeven energieomzettingen.

- verschil tussen warmte en temperatuur
- energiebalans

BV2_06.13.02

Subdoel 2

De leerlingen maken berekeningen met behulp van (woord)formules voor rendement en vermogen bij gegeven energieomzettingen.

BV2_06.13.03

Subdoel 3

De leerlingen beschrijven energieomzettingen in systemen aan de hand van de concepten rendement, vermogen en warmte.

BV2_06.13.04

Subdoel 4

De leerlingen lichten het nut van duurzaam energiegebruik toe met voorbeelden uit het dagelijks leven.

- duurzaam energiegebruik

¹⁸ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

STEM

BV2_06.14

06.14

De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden ~~via de ontwerpcyclus: probleem/behoefte-onderzoek, ontwerp, realisatie, test/ingebruikname en evaluatie van de oplossing.~~¹⁹

creëren

BV2_06.14.01

Subdoel 1

De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door wetenschappen, technologie of wiskunde geïntegreerd aan te wenden en via volgende deelaspecten van de ontwerpcyclus: probleem/behoefte-onderzoek, ontwerp, realisatie, test/ingebruikname en evaluatie van de oplossing.

¹⁹ Rekening houdend met concepten van de tweede graad en de context waarin dit minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 7: Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

BV2_07.01

07.01

De leerlingen lichten de betekenis, de principes en de werking van de democratische rechtsstaat en hun verantwoordelijkheid daarin toe.

begrijpen

BV2_07.01.01

Subdoel 1

De leerlingen lichten principes van en hun betekenis voor een democratische rechtsstaat toe.

- principes: scheiding der machten, grondwet, grondrechten met inbegrip van gelijkheid- en vrijheidsbeginsel en persvrijheid
- relatie tussen principes

BV2_07.01.02

Subdoel 2

De leerlingen lichten aan de hand van actuele gebeurtenissen toe hoe democratische besluitvorming gebeurt op verschillende bestuursniveaus.

- bestuursniveaus zoals: gemeente, provincie, gemeenschappen en gewesten, federaal, Europa
- structuur en bevoegdheden

BV2_07.01.03

Subdoel 3

De leerlingen lichten toe hoe individuen en groepen zich kunnen engageren of actie kunnen ondernemen bij uitdagingen voor een democratische rechtsstaat.

- ~~rollen en verantwoordelijkheden van individuen en groepen~~: principes van verkiezingen, middenveldorganisaties
- eigen rol en verantwoordelijkheid

BV2_07.02

07.02

De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.²⁰

- persoonlijke identiteit, groepsidentiteiten
- aspecten van persoonlijke identiteit en groepsidentiteiten met inbegrip van sociale groepen, regionale - en nationale groepen
- aspecten van de eigen identiteit

evalueren

²⁰ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_07.03

07.03

De leerlingen lichten toe hoe verschillende vormen van diversiteit verrijkend en uitdagend zijn voor het samenleven.²¹

- eigenschappen van verschillende vormen van samenleven: integratie, assimilatie, segregatie
- voordelen en uitdagingen van diversiteit: culturele en economische uitwisseling, onverdraagzaamheid, discriminatie en racisme

evalueren

BV2_07.04

07.04

De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's.²²

- strategieën: systeemdenken, actief luisteren

toepassen

²¹ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

²² Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 8: Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn

BV2_08.01

08.01

De leerlingen situeren historische fenomenen in tijd en ruimte op een gegeven tijdlijn met de courante historische periodes en op een kaart.

begrijpen

BV2_08.01.01

Subdoel 1

De leerlingen verwerven inzicht in structuurbegrippen van tijd en ruimte.

BV2_08.01.02

Subdoel 2

De leerlingen illustreren kenmerken van de bestudeerde periodes.

- afwisseling tussen de zeven periodes van het courante westerse referentiekader: de prehistorie, het oude nabije oosten, de klassieke oudheid, de middeleeuwen, de vroegmoderne tijd, de moderne tijd, met ruim aandacht voor de hedendaagse tijd

BV2_08.01.03

Subdoel 3

De leerlingen lichten de impact van de scharnierpunten tussen de bestudeerde periodes toe.

BV2_08.02

08.02

De leerlingen vergelijken bronnen over eenzelfde historisch fenomeen met aandacht voor betrouwbaarheid.

analyseren

BV2_08.02.01

Subdoel 1

De leerlingen analyseren de aangereikte context van bronnen over eenzelfde historisch fenomeen met aandacht voor betrouwbaarheid.

context van de bron:

- wie: standplaatsgebondenheid van maker en doelpubliek
- wanneer en waar: tijd- en ruimteverschil tussen het moment van het maken van de bron en de feiten
- hoe: tot stand komen van de bron
- waarom: de functie en het beoogd effect van de bron

BV2_08.02.02

Subdoel 2

De leerlingen lichten de inhoud van aangereikte bronnen over eenzelfde historisch fenomeen toe.

- stereotypering
- wij-zij-denken
- argumentatie
- vooroordeel
- anachronisme

BV2_08.02.03

Subdoel 3

De leerlingen vergelijken de inhoud en context van aangereikte bronnen over eenzelfde historisch fenomeen.

BV2_08.03

08.03

De leerlingen lichten betekenissen toe van historische fenomenen.

- context
- multiperspectiviteit
- verbanden

begrijpen

BV2_08.04

08.04

De leerlingen leggen aan de hand van voorbeelden gelijkenissen, verschillen en verbanden uit tussen vroeger en nu.

begrijpen

Sleutelcompetentie 9: Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn

BV2_09.01

09.01

De leerlingen illustreren ruimtelijke gevolgen van demografische processen, productie en consumptie.

- verstedelijking, segregatie, functiewijzigingen, mobiliteit
- reconversie
- bodemerosie, bodemdegradatie, ontbossing
- massatoerisme

begrijpen

BV2_09.02

09.02

De leerlingen illustreren oorzaken en gevolgen van het versterkt broeikaseffect.

- broeikasgassen
- evolutie en herkomst van de broeikasgassen
- veranderingen in structuren en patronen in het landschap als gevolg van klimaatverandering

begrijpen

BV2_09.03

09.03²³

De leerlingen zetten geografische hulpbronnen met inbegrip van GIS-viewers functioneel in.

toepassen

BV2_09.04

09.04

De leerlingen situeren absoluut en relatief personen, plaatsen, patronen en processen op relevante ruimtelijke schaalniveaus.²³

toepassen

²³ Rekening houdend met personen, plaatsen, patronen en processen die in de tweede graad aan bod komen.

BV2_09.05

09.05

De leerlingen illustreren de invloed van de persoonlijke en maatschappelijke context van mensen op ruimtelijke beeldvorming.²⁴

begrijpen

²⁴ Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 13: Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatief denken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken

BV2_13.01

13.01

De leerlingen reflecteren cyclisch en vakspecifiek over het eigen leerproces en sturen het op basis daarvan doelgericht bij.

evalueren

BV2_13.02

13.02

De leerlingen zetten (meta)cognitieve leer- en regulatiestrategieën in om zich leerinhouden eigen te maken.²⁵

toepassen

BV2_13.03

13.03

De leerlingen gebruiken school- en vaktaal.²⁶

toepassen

²⁵ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

²⁶ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_13.04

13.04

De leerlingen zoeken doelgericht informatie in diverse bronnen en verwerken die op een kritische en systematische manier.²⁷

analyseren

BV2_13.04.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen onder begeleiding een geschikte zoekstrategie.

BV2_13.04.02

Subdoel 2

De leerlingen beoordelen op kritische wijze digitale en niet-digitale bronnen op bruikbaarheid op basis van aangereikte criteria.

BV2_13.04.03

Subdoel 3

De leerlingen verwerken onder begeleiding de informatie uit de bronnen in functie van een vooropgesteld doel.

²⁷ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 15: Ontwikkeling van initiatief, ambitie en ondernemingszin en loopbaancompetenties

BV2_15.01

15.01

De leerlingen doorlopen bewust hun studie- of beroepskeuzeproces.²⁸

creëren

BV2_15.01.01

Subdoel 1

De leerlingen onderzoeken onder begeleiding het studie- en loopbaanaanbod.

BV2_15.01.02

Subdoel 2

De leerlingen kiezen onder begeleiding één of meerdere studie- en/of beroepskeuzes.

BV2_15.01.03

Subdoel 3

De leerlingen lichten onder begeleiding de gekozen studie- en/of beroepskeuzes toe.

BV2_15.02

15.02

De leerlingen genereren creatieve ideeën om een probleem op te lossen en bespreken de uitvoerbaarheid ervan aan de hand van criteria.²⁹

creëren

BV2_15.02.01

Subdoel 1

De leerlingen gebruiken verschillende technieken om ideeën te genereren.

BV2_15.02.02

Subdoel 2

De leerlingen beoordelen onder begeleiding de uitvoerbaarheid.

²⁸ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

²⁹ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Sleutelcompetentie 16: Cultureel bewustzijn en culturele expressie

BV2_16.01

De leerlingen beschrijven de relatie tussen (uitingen van) kunst en cultuur.

- begrippen kunst en cultuur
- kunst als uiting van cultuur

begrijpen

BV2_16.02

16.03

De leerlingen lichten toe hoe een kunstwerk vanuit vorm en inhoud betekenis geeft.³⁰

- vormkenmerken van kunst- en cultuuruitingen
- onderwerp, inhoud en bedoeling van kunst- en cultuuruitingen

begrijpen

BV2_16.03

16.01

De leerlingen brengen kunst- en cultuuruitingen in verband met de context waarin ze voorkomen.³¹

- kunst- en cultuuruitingen binnen socioculturele groepen
- impact van maatschappelijke/sociale functie van kunst- en cultuuruitingen op vorm en inhoud
- kunst- en cultuuruitingen in westerse en niet-westerse contexten

analyseren

BV2_16.04

16.02

De leerlingen reflecteren over eigen beleving bij uiteenlopende kunst- en cultuuruitingen.³²

- eigen waarnemingen, gedachten, gevoelens en gedragingen

evalueren

³⁰ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

³¹ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

³² Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

BV2_16.05

16.04

De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.³³

- elementaire expressiemogelijkheden van de gekozen discipline(s)
- elementaire bouwstenen, technieken en materialen van de gekozen kunstuiting(en)

creëren

³³ Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Minimale materiële vereisten

Voor het realiseren van de leerplandoelen is er nood aan voldoende materialen en de nodige uitrusting opdat deze kwaliteitsvol kunnen gerealiseerd worden. Voor de school is het belangrijk dat ze in kaart brengt welke materialen en uitrusting er minimaal nodig zijn om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Deze materialen en uitrusting hoeven niet noodzakelijk op school aanwezig te zijn. De school kan immers ook gebruik maken van materialen en uitrusting die aanwezig zijn op andere locaties zoals bijvoorbeeld andere scholen, infrastructuur van de gemeente, bedrijven...

Op de GO! Navigator worden er, voor deze doelen waarvoor dit relevant is, suggesties gedaan met betrekking tot het in kaart brengen van de minimale materiële vereisten.

Vakkenkoppeling

De vakkenkoppeling is terug te vinden op de website van het GO! (rubriek leerplannen).

Pedagogisch – didactische ondersteuning

Een uitgebreide pedagogisch – didactische ondersteuning is terug te vinden in de GO! Navigator.